

Aleksander Skaza

Filozofska fakulteta v Ljubljani

LITERARNE VEDE IN RAZISKOVALNA DEJAVNOST NA FILOZOFSKI FAKULTETI UNIVERZE V LJUBLJANI*

Danes na Slovenskem ponovno preurejamo raziskovalno dejavnost. Odločujoči ljudje, ki naj bi na nov način skrbeli za znanstveno politiko, nakazujejo slovenskemu znanstveniku po ameriškem zgledu "raziskovalna polja" in, kot vse kaže, bolj zahtevajo kot priporočajo, da se slovenski znanstvenik loti, rekli bi, obdelovanja teh "raziskovalnih polj", najbrž zato, ker so ta "polja" (angl. *fields*) nekaj povsem drugega, kot je tisto, kar smo Slovenci doslej imenovali "raziskovalna področja" oziroma, bolj po domače, stroke. Naj mi bo ob tem dovoljeno pripomniti, da znanstveno-politično vodstvo tudi tokrat na poseben način nadaljuje tradicijo administriranja v znanosti, pozablja pa, hote ali nehote, na tradicijo vsaj tistega znanstvenega oziroma raziskovalnega področja, ki mu pravimo humanistika: na njeno specifiko, držo in njeno posebno vlogo v slovenskem družbenem in nacionalnem življenju. Naj kar takoj opozorim in poudarim, da so slovenske literarne vede, če naj se omejim samo nanje, z nekaterimi izjemami, ki, rekli bi, potrjujejo pravilo, delovale v tesni povezavi in aktivnem soodnosu s slovensko literaturo, ta pa se je v vsem povojnem obdobju (ali, kakor danes temu pravimo, realsocializmu) znala upreti in upirati pritiskom vladajoče ideologije. Vladajoča ideologija je sicer zlasti v obdobju 1945-1950 oziroma 1952 z uvoženim in deloma adaptiranim socialističnim realizmom načela in tudi maličila umetnostno življenje na Slovenskem, vendar ga ni uspela izmaličiti. Slovenska literatura že v obdobju 1945-1950 oziroma 1952, opazovana z vidika literature kot besedne umetnosti, ni nosila socrealistične maske, marveč je v najtežjih razmerah raje kazala neobdelane lise, da bi se pozneje izoblikovala v raznoliko podobo, ki na barvni osnovi iz predvojne tradicije socialnega realizma, moderne in ekspresionizma vsaj od leta 1950 dalje razkriva odtenke in celo barve sočasnih evropskih literarnih smeri¹. In če naj ponovim, kar je bilo že večkrat povedano, bi rekel, da je bila slovenska literatura tista, ki je v (povojnem) času, prej in predvsem odločneje kot slovenska politična in ekonomska misel, a tudi historiografija, opozorila na mnoge ključne nacionalne, družbene, politične in celo ekonomske probleme — sicer z različnih vidikov, z različno kvaliteto in različnim uspehom, vendar opozorila je, — in tako ne samo pripravljala, marveč tudi nakazala temelje za ponovno "očiščenje in pomlajenje" (Ivan Cankar), ki naj bi ga Slovenci živeli v uveljavljajoči se slovenski državnosti. Slovenska literarna veda, ki se je zavedala izjemne vloge in mnogoterih funkcij slovenske literature in literature nasploh v slovenski kulturi, se praviloma (tudi tu so bile izjeme!) ni podrejala enoumju vladajoče ideologije oziroma politične doktrine dogmatskega marksizma. Že bežen pogled po tistem, kar je naš kolega Janko Kos raziskoval v letih 1986-1990 pod naslovom *Metode sodobne literarne vede in njihove slovenske aplikacije*², nam razkriva, da se je nekako po letu 1950 začel (morda celo

* Prispevek je bil napisan v okviru Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete v Ljubljani za razgovor o problematiki humanističnih ved, ki naj bi bil v zadnjih dneh letošnjega junija. Zaradi znanih dogodkov tega razgovora ni bilo. Prispevek tako nekoliko zaostaja za dogajanjem, vendar ohranja informativno vrednost. — Pisec članka se zahvaljuje vodstvu Znanstvenega inštituta, ker mu je dovolilo objaviti članek v reviji.

¹ Prim.: Aleksander Skaza, *Sovjetska literatura in doktrina socialističnega realizma v povojni slovenski publicistiki in prevodih*, v: Obdobje socialnega realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, Ljubljana 1987, 39-40.

² Prim.: Janko Kos, *Razvojni premiki v slovenski literarni vedi*, v: Razprave drugega razreda SAZU, Ljubljana 1990.

nadaljeval!) razkroj enoumja celo na področju marksistično usmerjene literarne vede, premiki od ortodoksnega marksizma do različnih tipov neomarksizma so v obdobju po letu 1950 celo prenesli težišče od čisto sociološkega in razrednega vidika na "avtorja in dobo" na bolj specificirano upoštevanje literarne umetnine. Vidiki in metode fenomenologije, hermenevtike, teorije recepcije, strukturalizma, poststrukturalizma in ne nazadnje psihoanalize (še posebej Lacanove smeri) so se oglasili v slovenski literarni vedi/znanosti, če je ta to le hotela biti, kljub nekaterim "uradnim" pomislekom v razmeroma kratkih zamikih za evropskim intelektualnim dogajanjem.

Približno taka je bila situacija na področju literarnih ved tudi takrat, ko smo na Slovenskem pred dvajsetimi leti "snovali nacionalni program znanosti"³. Dva zanimiva in upoštevanja vredna dokumenta iz tistega časa, objavljena leta 1972 (*Program raziskovalnih nalog literarnih zgodovinarjev-slavistov in predlogi, ki jih narekuje položaj stroke izpod peresa Borisa Paternuja*) in leta 1978 (*Program za literarne vede*, ki ga je napisal Jože Koruza) v reviji *Jezik in slovstvo*⁴, pričata, da se je slovenska literarna veda bolj ali manj vedno zavedala tako svoje strokovne, družbene in nacionalne specifične vloge in odgovornosti kot življenjske potrebe, da to odgovornost in vlogo realizira v dialogu oziroma polilogu z domačo in svetovno tradicijo in perspektivo. Na širino in premišljenost takega pristopa opozarjajo, na primer, besede Borisa Paternuja, ki je v navedenem sestavku pod točko *Najbolj urgentna vprašanja znanstvenega dela* zapisal povzemajočo misel: "(...) prva in temeljna potreba za primerno dihanje, pomlajevanje in razvoj stroke se glasi: uskladiti institucionalno organiziranost naše vede z njenimi sodobnimi potrebami in njenimi današnjimi kreativnimi možnostmi. Pri tem je treba upoštevati dejstvo, da je ta stroka danes tudi že na Slovenskem toliko razvita in v metodoloških zasnovah tako močno večsmerna, da je ni več mogoče brez škode in nasilja vezati na en sam koncept, temveč je treba podpreti njen neizogibni znanstveni pluralizem," in potem ob opozorilu na "načelo razumnega in utemeljenega (institucionalnega, op. A. S.) policentrizma" pristavil: "Stvari imajo tudi subtilnejše, notranje razsežnosti. Pri tem je na prvem mestu vprašanje samodejne mobilizacije ljudi ob globokih in sorodnih iskateljskih potrebah, torej ob izrazito notranjih motivacijah, ki — ne glede na materialne možnosti — so, ali pa jih ni"⁵. To Paternujevo humanistično noto dopolnjuje s svojo literarnokomparativistično razsežnostjo ugotovitev Jožeta Koruze, ki v poglavju *Mesto literarnih ved med humanističnimi in zgodovinskimi vedami* v navedenem članku pravi: "Ker slovenski prostor ni izoliran, marveč se vključuje v širši jugoslovanski pa v evropski in svetovni prostor, se tudi raziskovalno delo posebnih navedenih strok vključuje v širši strokovni okvir mednarodnega značaja"⁶. Vse te besede zvenijo nekam sodobno, v nacionalnem in kozmopolitskem smislu hkrati, kot da na njih ne bi bilo skoraj dvajsetletne oziroma štirinajstletne patine in bi bile namenjene današnjim razmeram še posebej z opozorilom na namišljeno človečnost, ki stavi v ospredje konkretnega človeka, njegove možnosti in možnosti, ga sooča z dejanskimi potrebami in možnostmi družbe in nacije in navezuje na nepogrešljive mednarodne razsežnosti. — Literarnoznanstvene raziskave se (z nekaterimi izjemami, seveda) nikoli niso ravnale po "barvi zastave na grajski trdnjavi", kot bi to rekel Boris Šklovski — mi bi dodali: nekaj upanja je, da bo tako tudi v bodoče — marveč so bolj ali manj zvesto sledile humanističnemu imperativu stroke in potrebam slovenske kulture. Lahko bi zapisali, da so se raziskave s področja literarnih ved *načeloma* ravnale po vidikih, ki ustrezajo nameram "raziskovalnih polj", ko ta skušajo odpraviti institucijski partikularizem in osebnodohodkovne samoupravne odnose, ki jih je politika v zadnjih letih vsilila stroki, in uveljaviti evropsko in svetovno kvaliteto in celovitost strokovnih razgledov in perspektiv ob upoštevanju potreb in posebnosti nacionalnih okvirov in pogojev. Večina programskih izjav in tudi analiz, ki so spremljale strokovno dejavnost na področju

³ Boris Paternu, *Program raziskovalnih nalog literarnih zgodovinarjev-slavistov in predlogi, ki jih narekuje položaj stroke*, *Jezik in slovstvo* XVII /1971-72/, 128.

⁴ Boris Paternu, n. d. — Jože Koruza, *Program za literarne vede*, *Jezik in slovstvo* XXIII /1977-78/, 159-164.

⁵ Boris Paternu, n. d., 129.

⁶ Jože Koruza, n. d., 164.

literarnih ved⁷, priča o takem celovitem, vsestranskem in stvarnem obravnavanju stroke in dokaj smiselnem izvajanju njenih nalog ter dejstvu, da smo pri hierarhizaciji raziskovalnih projektov in nalog vedno izhajali iz naše osrednje vrednote: slovenske literature oziroma kulture.

Na Filozofski fakulteti smo v skladu z nakazanimi izhodišči tako poimenovali osrednji tematski sklop, ki se ukvarja s temami in problematiko literarnih ved — RAZISKOVANJE SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI, KNJIŽEVNE TEORIJE IN PRIMERJALNE KNJIŽEVNOSTI — in poskušali v skladu z raziskovalnim potencialom in individualnimi interesi raziskovalcev zaobseči pomembna in aktualna vprašanja slovenskega literarnega in širšega kulturnega dogajanja — z zgodovinskih, teoretičnih, ožje-nacionalnih in širših primerjalnih oziroma svetovnih vidikov, še posebej na tistih področjih in s tistih znanstvenoraziskovalnih oziroma metodoloških pozicij, ki so bila na Slovenskem v (povojnem) času bodisi zapostavljena (na primer, starejša slovenska literatura⁸, žanrske raziskave slovenske literature⁹, zgodovina slovenske literarne vede¹⁰) ali bolj ali manj neupoštevana oziroma neznana (na primer, tipologija slovenske literature¹¹, primerjalna zgodovina slovenske literature¹², naratologija¹³, intertekstualne raziskave¹⁴, kritično posredovanje in sistematični prikaz nekaterih svetovno relevantnih literarnoznanstvenih šol¹⁵). Pri tem seveda nismo pozabili na zbiranje literarnozgodovinskega gradiva in pomožne literarne vede, ki so pogoj za kakršnokoli literarnozgodovinsko in tudi teoretsko

⁷ Precej gradiva je tudi v letnih poročilih Inštituta Filozofske fakultete v Ljubljani /v nadaljevanju: ZI FF/. Tam je tudi obširna, čeprav ne izčrpna bibliografija znanstvenih del raziskovalcev. — Bibliografski in drugi podatki, ki jih navajam v prispevku, imajo ponazoritveni značaj, zato seveda niso popolni in so omejeni na aktualno dogajanje znotraj tematskega sklopa za literarne vede, ki deluje v okviru ZI FF in raziskovalnega programa Kulturna ustvarjalnost na Slovenskem, in na nekatere novejšje knjižne izdaje, ki so plod tega raziskovanja.

⁸ Pomembno raziskavo *Družbena razslojenost starejšega slovenskega slovstva* je zasnoval in do svoje smrti izvajal Jože Koruza, raziskava je ostala nedokončana. — Opozoril bi, da je bil Jože Koruza vodja simpozija Obdobje baroka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi leta 1987 in še prej organizator in vodja zelo odmevnega mednarodnega simpozija, posvečenega jubileju Primoža Trubarja leta 1986; levji delež je prispeval tudi za pripravo simpozijskega Trubarjevega zbornika, ki pa, žal, še vedno ni izšel. O dragoceni in bogati zapuščini Jožeta Koruze bomo morali še mnogo povedati, predvsem moramo poskrbeti za dostojno predstavitev in izdajo njegovih del. ZI FF, ki se tega zaveda, je omogočil izdajo zbornika Koruzovih razprav o starešem slovenskem slovstvu, ki ga je uredil in pripravil za tisk Jože Pogačnik. Knjiga je pred izidom in bo izšla v okviru Interdisciplinarnih sintez Filozofske fakultete, pri katerih je leta 1990 že izšel zbornik razprav *Starejše slovensko slovstvo* Jožeta Pogačnika.

⁹ Gregor Kocijan je, na primer, raziskoval in še vedno raziskuje slovensko kratko pripovedno prozo, izdal je že monografijo *Kraika pripovedna proza od Trdine do Kersnika* (1983). — Z žanrsko problematiko slovenske literature se ukvarjata tudi Helga Glušič in Miran Hladnik. — Helga Glušič pripravlja pregled sodobne slovenske pripovedne proze (1945-90) in se ukvarja z žanrsko in tipološko problematiko slovenske mladinske književnosti. — Miran Hladnik, ki je med drugim objavil knjigo *Slovenska kmečka povest* (1990), se posveča empiričnim raziskavam slovenske pripovedne proze.

¹⁰ Projekt *Metode sodobne literarne vede in njihove slovenske aplikacije* je v letih 1986-1990 izvajal in končal Janko Kos.

¹¹ Tipološkim raziskavam se posveča Boris Paternu, ki je leta 1989 izdal pri ZI FF knjigo *Modeli slovenske literarne kritike. Od začetkov do 20. stoletja*. — Sedaj se ukvarja z raziskavo jezikovne misli kot teme in motiviranosti slovenske književnosti od protestantizma do danes in s tipološkim orisom razvojne dinamike v slovenski književnosti od začetkov do danes. — V okviru slovenističnih raziskav se ukvarja France Pibernik, ki je s pomočjo ZI FF pripravil za tisk in objavil knjigo *Temni zaliv Franceta Balantiča* (1989), s pozicijo Antona Vodnika in slovenskim ekspresionizmom. — Franc Zadravec, ki je v povezavi z ZI FF izdal monografijo *Srečko Kosovel* (1986) in *Cankarjeva ironija* (1991), raziskuje slovensko ekspresionistično literaturo.

¹² *Primerjalna zgodovina slovenske literature* (1987) Janka Kosa ni svojevrstni novum samo v slovenski, marveč tudi v svetovni komparativistiki. Janko Kos se v zadnjem letu ukvarja v okviru teoretskih raziskav s problemom lirike v svetovni in slovenski literarni teoriji.

¹³ Z naratologijo se, na primer, ukvarja Alenka Koron (*Teorija pripovedovalca, perspektive in pripovedne strukture s posebnim ozirom na slovensko literaturo*).

¹⁴ Na tem področju je napisal inovativno magistrsko delo mladi raziskovalec Marko Juvan in ga objavil v knjigi *Imaginarij Krsta in slovenski literaturi: medbesedilnost recepcije /1990/*. — Med mladimi raziskovalci, ki delujejo v sklopu literarnih ved, sta še slovenista Igor Grdina in Irena Novak-Popov in rusist Miha Javornik. Vsi so končali podiplomski študij (Irena Novak-Popov, na primer, z izgovorom magistrskega dela *Pesniške figure v delu Otona Župančiča in Edvarda Kocbeka pri oblikovanju vojne tematike*, Miha Javornik z obrambo magistrskega dela *„Dva svetova“ v romanu Mojster in Margareta M. A. Bulgakova*) in pripravljajo doktorsko disertacijo.

¹⁵ Objavljen je bil, na primer, zbornik teoretičnih besedil z ustreznim znanstvenim aparatom *Ruski formalisti /1984/*, uredil ga je Aleksander Skaza, prevajalca sta bila Drago Bajt in Franc Jerman.

raziskovanje¹⁶. Posebej je treba poudariti, da smo v skladu z razvejenostjo filoloških panog na Filozofski fakulteti posvečali in posvečamo posebno pozornost vpetosti slovenske literature in kulture v svetovni prostor in čas in tako poleg primerjalne slavistike in komparativistike nasploh uveljavili tudi romanistične, germanistične in ne nazadnje klasično filološke primerjalne (in ne samo primerjalne) raziskave slovenske literature in deloma tudi kulture¹⁷, manj sreče smo imeli z orientalistiko¹⁸. Svetovni razgledi, perspektive in izkušnje so med nami utrdili zavest, da je za celovitost in veljavo (slovenskih) literarnih ved nujna tudi usmeritev na raziskovanje nekaterih pomembnih tem in problemov "s širšega evropskega in svetovnega področja". To nam navsezadnje narekuje tudi naše članstvo v mednarodnih organizacijah in znanstvenih združenjih¹⁹.

Raziskovanje literarnih ved na Filozofski fakulteti ne nazadnje upošteva tudi potrebe širše javnosti in še posebej šolske prakse, zato posveča pozornost tudi razvoju književne didaktike²⁰.

Narava stvari same je torej pripeljala do tega, da raziskovanje v okviru tematskega sklopa *Raziskovanje slovenske književnosti, književne teorije in primerjalne književnosti* poteka v naslednjih tematskih skupinah:

- zgodovinske in teoretične raziskave slovenske književnosti z izdajanjem gradiva in virov;
- primerjalne raziskave slovenske književnosti (in kulture) v jugoslovanski, širši slavistični, evropski in svetovni smeri;
- raziskave teoretičnih in teoretično-metodoloških problemov literarne vede in kritično vrednotenje njenih smeri;
- raziskave s širšega evropskega in svetovnega področja;
- raziskave s področja književne didaktike.

Vse te in tako organizirane raziskave v veliki meri omogoča dokaj solidno delovanje oddelčnih knjižnic na fakulteti, zadovoljivo delovanje pomembnejših knjižnic na univerzitetni in republiški ravni (NUK, knjižnica ZRC SAZU idr.) in ne nazadnje skrb fakultete in še posebej fakultetnega Znanstvenega inštituta za organizacijske, materialne in tudi čisto strokovne pogoje znanstvenega življenja na naši ustanovi. Za fakultetno (in ne samo fakultetno) znanstveno dejavnost, še posebej na področju literarnih ved, so

¹⁶ Gregor Kocijan je, na primer, pripravil bibliografijo *Slovenska kratka pripovedna proza 1892-1918. Bibliografija* (1988).

¹⁷ Takih raziskav je razmeroma največ. — Janez Rotar raziskuje "toponimiko in etniko, zadevajočo slovenske dežele in Slovence", v hruški pismenosti in starejši književnosti; Niko Jež, Tone Pretnar in Rozka Stefan se ukvarjajo z raziskovanjem vzporednic med poljsko in slovensko poezijo dvajsetega stoletja (problem tradicionalnega in inovativnega); Meta Grosman raziskuje možnosti in pogoje za sprejemanje angleškega in ameriškega leposlovja na Slovenskem (problem posredniške vloge prevoda, kritike... in bralce); Igor Maver se posveča procesom književnega prevajanja iz ameriške poezije v slovenščino in vplivu byronizma na slovensko literaturo; Uroš Mozetič se ukvarja s sistematizacijo premikov, odstopov in drugih prevajalskih tehnik oziroma rešitev, ki povzročajo motnje v razumevanju in sprejemanju angleških dramskih in pesemskih besedil; Anton Janko raziskuje prisotnost nemške literature na Slovenskem z raziskovanjem tem, kot so Roseggerjev mesečnik *Heimgarten* in njegov odnos do Slovencev in Slovanov, Grillparzer pri Slovencih, Fran Levstik in "Volksbuch" idr.; Mira Miladinović obravnava z literarnega in kulturološkega vidika nemško revijo *Carniola*, ki je izhajala v Ljubljani; Neva Slibar obravnava recepcijo nemške literature na Slovenskem po letu 1945 z žanrskega, intertekstualnega in kontaktnega vidika; Janez Vrečko raziskuje razmerja med slovensko in evropsko zgodovinsko avantgardo; klasični filologi Kajetan Gantar, Primož Simoniti in Jože Mlinarič so pripravili dvojezično latinsko-slovensko komentirano izdajo latinskih slovstvenih del na Slovenskem od srednjeveških rokopisov do najnovjšega časa. — Kajetan Gantar pripravlja za tisk tudi ciklus študij o Horaciju ob dvasočletnici posnikove smrti. NEKAJ OBJAV: Janez Rotar, *Trubar in Južni Slovani* (1988), Krešimir Nemec, *Med literarno zgodovino in teorijo* (1989), Rozka Stefan, Niko Jež in Tone Pretnar, *Čopovi galicijski dopisniki* (1989), Meta Grosman, *Bralec in književnost* (1989), Andrej Capuder, *Romanski eseji* (1987), Atilj Rakar, *Deux entités irréductibles de la ville de Trieste hier et aujourd'hui/ Dvoje narodnostnih bitnosti učrajšnjega in današnjega Trsta...* (v: *Le voix slovène/Slovenski glas/La voce slovena*); Janez Vrečko, *Srečko Kosovel, slovenska zgodovinska avantgarda in zenitizem* (1986)...

¹⁸ Orientalistika je področje, ki se v zadnjih letih intenzivno razvija v izobraževalnem procesu fakultete.

¹⁹ V tematskem sklopu so nastali, na primer, prispevki o F. M. Dostojevskem, deloma objavljeni tudi v knjigi F. M. Dostojevski, *Nova beseda* (1989), ki jih je pripravil Aleksander Skaza; "magijski realizem" v pripovedništvu hispanoameriških pisateljev je raziskovala Branka Kalenič-Ramšak; pesništvo Njegoša v literarni zgodovini je obravnaval Vladimir Osolnik idr.

²⁰ Boža Krakar-Vogel se ukvarja s problematiko ovrednotenja novejših pogledov na pouk književnosti v slovenski osnovni in srednji šoli pri literarnih teoretičnih in praktičnih. Objavila je knjigo *Skice za književno didaktiko* (1991).

izredno pomembna izdajateljska prizadevanja Znanstvenega inštituta fakultete in dejstvo, da v okviru Filozofske fakultete ali v bolj ali manj tesni zvezi z njim izhaja pet strokovnih oziroma znanstvenih revij (Slavistična revija, Jezik in slovstvo, Primerjalna književnost, Acta neophilologica, Dostoevsky Studies).

Obstaja tudi cela vrsta ovir in težav, ki motijo znanstveno delovanje; o finančnih težavah v razmerah, kakršne so, ne bi niti govorili. Vendar je treba zapisati, da bi raziskovanje potekalo intenzivneje in morda tudi na višji kakovostni ravni, če bi naše strokovne knjižnice lahko nabavljale brez krajših in daljših sušnih obdobij ustrezno domačo in predvsem tujo znanstveno literaturo, če ne bi znanstvena dela (kot danes, žal, tudi druga) zelo težko našla založnika in če bi komuniciranje z ustreznimi domačimi in še posebej tujimi znanstvenimi ustanovami in znanstveniki delovalo "evropsko" normalno. Tako je večkrat že nakup najnujnejše tuje (znanstvene) publikacije pravi praznik, da drugega niti ne omenjam. Posebno oviro predstavlja neustrezna organizacija, bolje rečeno neorganiziranost, informacijskega sistema in strokovne dokumentacije na fakulteti sami. Tematski sklop za literarne vede je v letošnjem letu po zaslugi mladega raziskovalca mag. Marka Juvana obnovil pobudo za ureditev dokumentacije za literarnovedne (in druge) stroke na Filozofski fakulteti in ob tem nakazal potrebo po ustrezni računalniški opremi, vodji dokumentacijskega središča, tezavra za literarne vede v dveh jezikih in usposobljenih sodelavcih (morda študentih demonstratorjih) za vnašanje podatkov v računalnik. Nakazana in poudarjena je bila tudi potreba po uskladitvi te dejavnosti z delom ustreznih ustanov v Sloveniji (NUK, ZRC SAZU idr.) in vključitvi (preko usklajenega nacionalnega informacijskega sistema) v svet. Zaostajanje na tem področju se z nespodbudnimi posledicami razkriva tudi pri literarnih vedah.

Do tu smo prišli na naši raziskovalni poti, radi bi šli dalje, še posebej na področju literarne teorije, semioloških raziskav in kulturologije²¹, vendar ne na način neprestano novih in novih reform "od zgoraj" in načela "ničelnega leta", marveč na način sicer kritičnega in nova obzorja odkrivajočega *resnično svobodnega* znanstvenega delovanja, vendar delovanja, ki ne pozablja na dediščino in kontinuiteto (znanstvenega) življenja; smrt tudi v znanosti ni samo konec, marveč tudi dediščina, na katero ne bi smeli pozabljati. Tu bi si dovolil citirati F. M. Dostojevskega, ki pravi, da se na tem svetu nič ne začne in nič ne konča. Menim, da bi se tega morala zavedati v precej večji meri, kot sicer se, sedanja politična oblast v znanosti. Znebiti bi se morala nekaterih starih grehov, kar predobro znanih iz obdobja Raziskovalne skupnosti SR Slovenije, kot so lobizem raziskovalnih inštitutov, znanstveni in politični voluntarizem, nepotrebna naglica pri "urejanju in spreminjanju" znanstvenega življenja, premajhno razumevanje in poznavanje specifične posameznih znanstvenih področij, njihovega stanja in položaja v slovenski družbi (to še posebej velja za humanistiko!), nevzdržno mešanje čisto političnih in znanstvenih vidikov, goli pragmatizem in morda še kaj. Ko prebiramo različne listine, ki jih pripravlja sedanji Republiški sekretariat za raziskovalno dejavnost in tehnologijo, in spremljamo nastope vodilnih ljudi tega sekretariata, se kar ne moremo načuditi reformatorski vnemi in zagonu, ki nam ga prinašajo — vse to je *zelo spodbudno* za nadaljnji razvoj (slovenske) znanosti in za izboljšanje razmer na tem področju... Vendar nas nekaj — naj mi bo dovoljeno, da to zapišem — moti, in če se zopet oprem na avtoriteto, tokrat iz ameriškega znanstvenega območja, bi s kibernetikom Norbertom Wienerjem rekel, da je za sodobno znanstveno administracijo, ko razmišlja, na primer, o t.i. nacionalnih koordinatorjih in vsem okoli njih ter (anonimnih!) strokovnjakih, ki bi utegnili ocenjevati posamezne raziskovalne projekte, vendarle značilna prevelika detektivska nagnjenost k nekakšnemu popolnemu obvladovanju "javnih financ in drugih temeljnih pogojev raziskovalne dejavnosti"; da me ne bi kdo napačno razumel, bi pojasnil, da v tej zvezi niso vprašljive "javne finance", zelo problematični so "temeljni pogoji"...²² in ob tem neizogibno prisotna *svoboda* znanstvene

²¹ Kot je razvidno že iz opombe 8, so kulturološke raziskave nastajale in še nastajajo z udeležbo strokovnjakov za literarne vede v programskem sklopu *Interdisciplinarne sinteze Filozofske fakultete*.

²² Tu imam v mislih predvsem dopis Republiškega sekretariata za raziskovalno dejavnost in tehnologijo z dne 12. junija 1991 /Datot: rpjola 3. doc/.

ustvarjalnosti. Ob tem bi rad opozoril, da pri vseh teh prizadevanjih pogrešam CELOVITO SKRB za raziskovalno dejavnost, ki nujno vključuje tudi nenehno misel na tisto znanstveno delo, ki poteka na takšnih ustanovah, kot je Filozofska fakulteta v Ljubljani, v neposredni življenjski povezanosti s pedagoškim oziroma izobraževalnim procesom; specialisti in vrhunski znanstveniki se porajajo tudi in predvsem na temelju kakršnekoli znanstvene dejavnosti. V tem kontekstu zveni klic "ne pozabimo na to!" že banalno, pa vendar...

Če premislim o vsem, kar sem zapisal, in morda še o tem in onem, kar sem samo nakazal, bi končal:

Literarne vede bi se najboljše razvijale na posebnem raziskovalnem področju oziroma "polju". V skladu z izkušnjami, ki jih imamo, bi za celovit razvoj stroke morali upoštevati neizogibni znanstveni pluralizem in razumni in utemeljeni policentrizem pri organizaciji in institucionaliziranju stroke, to pa med drugim pomeni, naj bi LITERARNE VEDE delovale kot samostojno, za "multidisciplinarne in interdisciplinarne" raziskave odprto raziskovalno področje oziroma "polje", ki naj bi imelo raziskovalna središča na ZRC SAZU, Filozofski fakulteti v Ljubljani, Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani, Pedagoški fakulteti v Mariboru in morda še kje. Zadostovala bi strokovni koordinator in strokovna komisija za povezovanje, razumevanje in vrednotenje dela in življenja na področju literarnih ved v republiki Sloveniji.